

УДК 159.922.6

ІГРОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ОСНОВНИЙ СПОСІБ ОВОЛОДІННЯ ІНШОМОВНОЮ КОМПЕТЕНТНІСТЮ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

О. Василенко, аспірант
лабораторії
психології дошкільника
Інституту психології
імені Г. С. Костюка
НАПН України

У статті проаналізовано питання ефективності формування іншомовної комунікативної компетенції дошкільників засобами гри; важливість забезпечення ігрового характеру навчального процесу, що є одним із головних завдань у роботі педагога.

***Ключові слова:** іншомовна комунікативна компетенція, засоби ігрової діяльності, гра, знання, уміння, навички.*

Актуальність проблеми. Державна національна програма “Освіта” (Україна ХХІ століття), Національна доктрина розвитку освіти в Україні ХХІ століття, Закон України “Про дошкільну освіту”, Базовий компонент дошкільної освіти в Україні проголошують освітніми пріоритетами забезпечення гармонійного та різнобічного розвитку особистості, формування у неї цілісної картини світу. Розвиток творчого потенціалу та інтелектуальних здібностей вимагає перегляду цілей освіти: вона має бути більш динамічною, пов’язаною з власною поведінкою суб’єктів навчання.

Сучасні інтеграційні процеси, входження України в Європейський освітній простір, міжнародний обмін інформацією у різних галузях знань значною мірою впливають на підвищення статусу іноземної мови як важливого засобу комунікації та навчального предмета, що вимагає реформування мовної освіти на різних її ланках. Важливим результатом упровадження змін в системі мовної підготовки на сучасному етапі стало перенесення терміну навчання іноземної мови з підліткового на дошкільний вік, як сензитивний до оволодіння іншомовним спілкуванням. Цей аспект теоретично обґрунтований Ш. О. Амонашвілі, Н. Д. Гальською, А. Ф. Гергель, О. Й. Негневицькою, В. М. Плахотником, Т. К. Полонською, Є. Ю. Протасовою, С. В. Роман, А. М. Шахнаровичем, Т. М. Шкваріною та

іншими [2, 8, 10]. В освітній практиці донині навчання іноземної мови розпочинається у початковій школі з першого класу спеціалізованих шкіл та з другого класу загальноосвітніх середніх шкіл України, хоча простежується виразна тенденція до широкої популяризації іноземної мови в дошкільних навчальних закладах.

Формування у дітей дошкільного віку умінь і навичок іншомовного спілкування передбачає досягнення ними такого рівня комунікативної компетенції, який є достатнім для здійснення спілкування в процесі аудіювання та говоріння. Єдиним шляхом формування у дошкільників пізнавальних мотивів та інтересу до вивчення англійської мови має стати надання цим мотивам та інтересам ігрової спрямованості, оскільки ігрова діяльність у цьому віці є провідною. Дослідження підтвердили (О. Негнивицька та ін.), що кожне заняття з англійської мови для дитини можна зробити цікавим, захоплюючим, бажаним, якщо воно буде проводитися в формі дидактичної чи сюжетно-рольової гри [1].

Аналіз публікацій і досліджень. Аналіз останніх науково-методичних публікацій свідчить, що проблема формування іншомовної комунікативної компетенції дошкільників засобами гри набула в останні десятиріччя особливого значення, і показує, що навчання за допомогою гри на заняттях з англійської мови в дошкільних навчальних закладах є вагомим методом та сприяє інтелектуальному та психологічному розвитку дітей. Цьому питанню приділяли значну увагу відомі мислителі епохи Відродження – Рабле, Ерразм Роттердамський. Гру як явище досліджували відомі філософи двадцятого століття: Ф. Шиллер, М. Спенсер, В. Вунд. Вони розглядали гру як одне з найпоширеніших явищ життя, пов'язуючи її походження з походженням мистецтва.

Багато досліджень гри можна знайти в працях вітчизняних педагогів та психологів. Серед них – Є. А. Аркін, Л. С. Виготський, Д. Б. Ельконін, Т. М. Шкваріна та інші [10, с.6-12].

Розвиваючий потенціал ігрової діяльності ще свого часу відзначали

К. Д. Ушинський, акцентуючи увагу на тому, що гра – “найприродніша та найпривабливіша діяльність” для дітей і саме “в іграх розпочинається невимушене спілкування”. А. С. Макаренко називав гру “школою спілкування дитини”. Також значний внесок у розвиток ігрової діяльності свого часу зробили Б. Д. Ельконін, О. В. Запорожець, Д. В. Менджерицька, А. П. Усова, С. Л. Новосьолова, К. В. Карасьова.

Формування мети статті. У працях учених висвітлено значення ігор для розвитку комунікативної компетентності дошкільників, але ґрунтовно не розглянута проблема врахування методики використання ігрових засобів на заняттях з англійської мови.

Висвітлення теми формування комунікативної компетенції дошкільників засобами гри, виховання та навчання дошкільників в процесі ігрової діяльності та розкриття важливості використання ігрових методів на заняттях з англійської мови для гармонійного та повноцінного розвитку особистості дошкільників; збагаченню інтелектуальної, моральної, вольової та соціальної сфер у процесі оволодіння основами іншомовного спілкування.

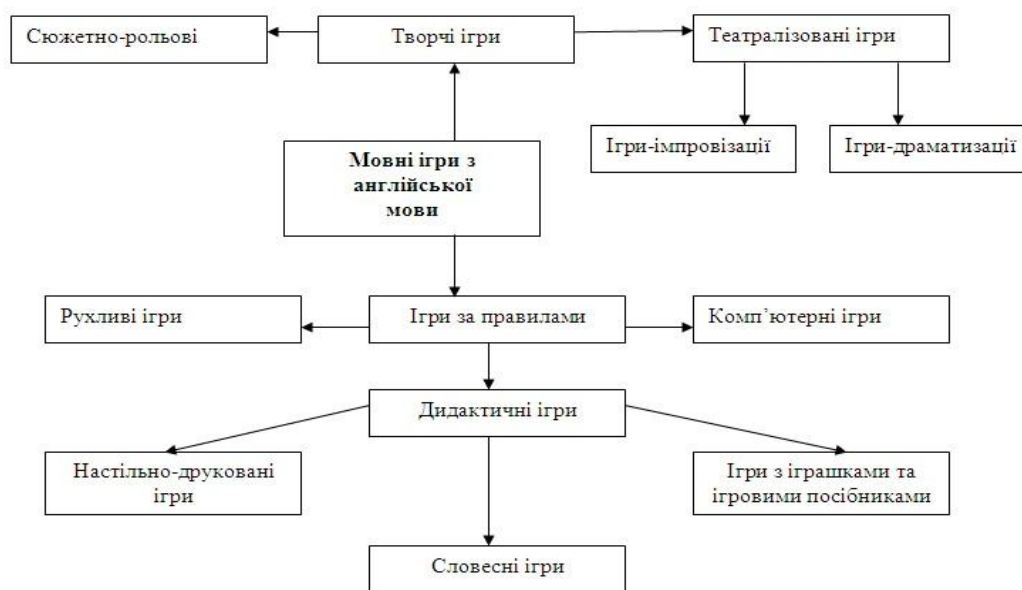
Виклад основного матеріалу статті. Одним із найважливіших досягнень сучасної комунікативної лінгвістики є положення про те, що успішність мовленнєвого спілкування повною мірою зумовлена здатністю тих, хто спілкується англійською мовою, вміє організувати свою поведінку (мовленнєву та невербальну) адекватно завданням комунікації. Цю здатність психологи і лінгвісти визначають як комунікативну компетенцію. Її формування становить пріоритетне завдання комунікативних підходів у навчанні іноземної мови.

Комунікативна компетенція інтегрована за своїм змістом і складається з трьох основних видів компетенцій: мовленнєвої, мовної, соціокультурної, які, у свою чергу, також включають ряд компетенцій. Формування комунікативної компетенції у дітей дошкільного віку здійснюється засобами ігрової діяльності. Гра – це вид діяльності, який полягає в емоційному освоєнні соціального досвіду людини та емоційному задоволенні. Ігри мають

характер розваг і дають змогу відпочити [8, с. 32-35].

Процес навчання англійської мови має бути засобом соціалізації дитини, допомагати розкрити її особистий потенціал з урахуванням індивідуальних особливостей [7, с. 38-43]. Мова вивчається через особисту діяльність дітей. Кожне заняття будується як ігрове спілкування педагога і дітей між собою. Це сприяє розвитку та вихованню дітей, формуванню та реалізації досвіду та психічних якостей у процесі навчання англійської мови. Комунікативний підхід у навчанні дошкільників передбачає як засвоєння правил, так і їх практичне використання, як свідоме, так і підсвідоме в мовленні. Реалізація комунікативного підходу в навчанні англійської мови здійснюється невимушено завдяки мовленнєвій діяльності дітей у грі.

На заняттях англійської мови, зокрема, використовують різні види ігор (рис.1.) [6].

Рис.1. Класифікація мовних ігор з англійської мови

Провідним методом і засобом навчання та вправлянням на заняттях з англійської мови у дошкільних навчальних закладах виступають дидактичні ігри на основі елементарної лексики дитячого спілкування. Зокрема, використовуються такі їх види: мовні (фонетичні — на формування навичок правильної ішомовної звуковимови; лексичні та граматичні — на засвоєння

лексики та граматичних структур) мовленнєві – на формування та розвиток елементарних навичок аудіювання та говоріння; комунікативні – на формування навичок спілкування. Застосування гри в організації спілкування сприяє виконанню важливих завдань:

1. створення психологічної готовності дітей до іншомовного спілкування;
2. забезпечення природної необхідності багаторазового повторення мовленнєвого матеріалу;
3. тренування у виборі потрібного мовленнєвого зразка, що є підготовкою до ситуативної спонтанності спілкування;

Продемонструємо приклад гри, під час якої педагог пропонує всім учням стати в коло й відрекомендуватись, впіймавши м'яча:

Teacher: What is your name?

Children: My name is...

Teacher: What is his (her) name?

Children: His (her) name is... [8, с. 6-12].

Ця гра має такі умови, коли іноземні слова, словосполучення, сталі конструкції засвоюються мимоволі за рахунок частого повторення. Водночас відбувається розвиток аналізаторів: зорового, мовного, слухового.

Специфіка застосування ігрових засобів при навчанні дітей англійської мови передусім полягає в тому, що на заняттях педагог постійно відіграє роль режисера-організатора і ведучого ігрової діяльності. Він враховує уже набутий дітьми досвід участі у сюжетно-рольових театралізованих іграх, іграх із правилами (дидактичних, рухливих, музичних, народних, розвивальних, комп'ютерних тощо). Це є важливим чинником того, що оптимально використовується час заняття, діти без особливих ускладнень усвідомлюють зміст, творчий задум, роль, сюжет, рольові дії, правила, рольові та організаційні стосунки, інші ознаки гри, краще розуміють навчальні завдання. Цим запобігається перетворення заняття на гру-розвагу [10].

Зрозуміло, що провідним засобом або методом на заняттях виступає

дидактична гра з розвитку англійського мовлення дітей на основі елементарної лексики дитячого спілкування, у якій дії дітей регулюються ігровими завданнями та ігровими правилами.

Л. Артемова й А. Богуш зазначають, що дидактичні ігри покликані своїм змістом здійснювати навчання нести в собі навчальні завдання, розв'язання яких має реалізовуватися засобами активної, захоплюючої ігрової діяльності [1].

Другою особливістю дидактичних ігор є насиченість навчання емоційно-пізнавальним змістом, що відповідає самій природі дитини. Дидактична гра виступає стимулятором мовленнєвої активності, змушує говорити навіть мовчазних і сором'язливих дітей.

Усе це допомагає сформувати в дітей потрібні мовленнєві уміння і навички, уникнути їх фізичного та інтелектуального перевантаження, сприяє засвоєнню мовного матеріалу в ситуаціях, які близькі до реальних.

На заняттях за основу ігрового сюжету береться життєвий досвід, конкретна діяльність із предметами – іграшками, дії в ігрових ситуаціях, імпровізація дітей. Розв'язання дидактичних завдань має бути пов'язане з виконанням предметної діяльності, рухів, мовленням, тренуванням вимови, слуханням музики, співом.

Серія творчих вправ, спрямованих на розвиток лексичних та граматичних вмінь, розширення активного і пасивного словників дитини, сприятимуть швидкому засвоєнню необхідного навчального матеріалу.

Таким чином, гра є необхідною складовою заняття англійської мови:

- допомагає швидко засвоїти навчальний матеріал;
- дає можливість уникнути перевтоми дітей і сприяє міцному засвоєнню мовного матеріалу в атмосфері максимально наближеній до реальної;
- створює навчально-мовленнєві ситуації, в яких враховуються мовленнєві навички та вміння.

Гра завжди конкретна і відповідає рівневі розвитку дитини.

Зацікавлення, яке вона викликає, створює зону гальмування для всього, що знаходиться поза нею, тобто дитина максимально без зусиль концентрується на предметі гри – вивченні англійської мови. Методика навчання англійської мови на початковому рівні передбачає “прямий” метод, в основі якого лежить наслідування, і головним засобом є гра. На занятті з англійської мови мовленнєве наповнення гри має особливе значення, але жести, вираз обличчя мають значення також. Таким чином, гра, як ситуативна вправа дає можливість багатократного повторення мовленнєвого зразка в умовах максимально наближених до реального спілкування з притаманними для нього ознаками – цілеспрямованістю мовлення та спонтанністю.

На початковому етапі навчання зазвичай застосовують *Practice Comands* – вихователь дає команди, які дошкільники повинні виконати. Також часто застосовують *Listen and Match*, коли дітям потрібно дивлячись на ілюстрацію відшукати відповідні фрази і слова. Ще однією ефективною формою роботи є *Practice Vocabulary* – педагог використовує картки як наочність. Завдання дітей виконати прохання вихователя: *Show me the apple, please! etc.* Всі ці види роботи ефективні при навчанні аудіювання [4].

Відповідно, усі вправи та завдання повинні бути комунікативно виправданими. Важливою характеристикою комунікативного підходу є використання автентичних матеріалів, тобто таких, які реально використовуються у мовленні. Із самого початку мовленнєва взаємодія проводиться в найрізноманітніших формах: парах, тріадах, невеликих групах, з усією групою.

Наведемо декілька прикладів ігор на занятті англійської мови у середній та старшій групі:

Гра “*Show*”. Педагог: “Діти, я – покупець, а ви – продавці в магазині. Я буду називати продукт, а ви покажете його.”(перед грою дітям роздаються картки із зображеннями продуктів).

Гра “*Seven elephants*”. Діти разом з педагогом розучують цифри.

Педагог: “Діти ми з вами перетворюємося на “слоненят”. Сідайте на

килимком. А тепре починаємо повільно підніматися і говорити скільки вам років: I am...(1, 2, 3, 4, 5, 6, 7). Керуючи цією грою педагог показує картки з відповідними числами.

Гра “*What colour is it?*”. Діти діляться на дві команди. Педагог по черзі показує картку з кольором і запитує: “*What colour is it?*”. Діти відповідають: “red” [8, с. 6-12].

Цікавою є думка Е. І. Удальцової, яка розглядає гру як основний спосіб навчання для широкого використання словникового запасу під час занять та формування навичок усного мовлення. Враховуючи психологічні особливості дошкільнят відомо, що вони надають перевагу грі, аніж простому заняттю. У дітей поняття “заняття” вже налаштовує їх на навчальний процес навіть тоді, коли прийомом навчання є гра. У них розвивається особисте бачення на цей процес навчання, охоче і зацікавлено готуються до нього [7, с. 38-43].

Висновок. Ігрова діяльність на заняттях англійської мови в дошкільних навчальних закладах безперечно сприяє ефективності формування комунікативної компетенції. Варто зазначити, що ігри дозволяють організувати цілеспрямовану мовленнєву діяльність дошкільників, забезпечуючи тренування й активізацію навичок та вмінь монологічного і діалогічного мовлення, різних видів взаємодії партнерів зі спілкування. Під час гри дитина позасвідомо, без напруги засвоює і закріплює надзвичайно багато інформації. Гра створює умови коли іноземні слова засвоюються мимоволі за рахунок частого повторення. Вона обов’язково має бути цікавою, простою, жвавою, насиченою лексико-граматичними та фонетичними елементами. Отже, керуючись викладеним вище, можна зробити висновок, що гра є важливою складовою формування комунікативної компетентності дошкільників, разом з тим виховує і розвиває особистість, активізує в процесі навчання позитивні риси характеру, прояви загальнолюдських моральних якостей.

ЛІТЕРАТУРА

1. Артемова Л. В. Гра / Л. В. Артемова // Методичні рекомендації до програми виховання дітей дошкільного віку “Малюк”. – К. : “Свенас”, 1993. – С. 31–48.
2. Выготский Л. С. Игра и ее роль в психическом развитии ребенка / Л. С. Выготский // Вопросы психологии. – 1966. – № 6. – С. 62–76.
3. Карасьова К. В. Світ дитячої гри / Катерина Карасьова, Тамара Піроженко. – К. : Шк.світ, 2011. – 128 с.
4. Малкина Н. Английский язык: организация речевого взаимодействия / Н. Малкина // Дошкольное воспитание. – 2004. – № 2. – С. 74–77.
5. Негневицкая Е. И. Иностранный язык для самых маленьких: вчера, сегодня, завтра / Е. И. Негневицкая // Иностранные языки в школе. – 1987. – № 6. – С. 20–26.
6. Олійник Т. І. Рольова гра у навчанні англійської мови / Т. І. Олійник. – К. : Освіта, 1992. – 127 с.
7. Протасова Е. Ю. Обучение иностранному языку дошкольников / Е. Ю. Протасова // Иностранные языки в школе. – 1990. – № 1. – С. 38–43.
8. Талапканич Т. Виховання дітей дошкільного віку засобами гри у процесі вивчення англійської мови Науковий вісник Ужгородського університету: [зб. наук. ст.]. Серія Педагогіка. Соціальна робота Вип. 15 / М-во освіти і науки України, Ужгородський нац. ун-т. – Ужгород : Говерла, 2008. – С.153–155.
9. Филатов В. М. Методическая типология ролевых игр / В. М. Филатов // Иностранные языки в школе. – 1988. – № 2. – С. 41–47.
10. Шкваріна Т. М. Англійська мова для дітей дошкільного віку (Програма, методичні рекомендації): [навч. посіб. для вчит. раннього навч. англ. мови, студ. вищ. пед. навч. закл.] / Т. М. Шкваріна. – Умань : Видавничо – поліграф. Підприємство, 2003. – 120 с.

Е. Василенко

ИГРОВАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ КАК ОСНОВНОЙ СПОСОБ ОВЛАДЕНИЯ ИНОЯЗЫЧНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТЬЮ ДЕТЕЙ СТАРШЕГО ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА

В статье проанализирован вопрос эффективности формирования иноязычной коммуникативной компетенции дошкольников средствами игры; важность обеспечения игрового характера учебного процесса, который является одним из главных заданий в работе педагога.

Ключевые слова: *иноязычная коммуникативная компетенция, средства игровой деятельности, игра, знание, умение, навыки.*

O. Vasilenko

PLAYING ACTIVITY AS BASIC METHOD OF CAPTURE OF CHILDREN OF SENIOR PRESCHOOL AGE FOREIGN COMPETENCE

In the article the question of efficiency of forming of foreign communicative jurisdiction of under –fives is analysed by facilities of game; importance of providing of playing character of educational process which is one of main tasks in –process teacher.

Keywords: *foreign communicative jurisdiction, facilities of playing activity, game, knowledge, ability, skills.*